

Prof. dr. sc. Franjo Emanuel Hoško OFM

(25. ožujka 1940. – 1. siječnja 2019.)

**CRKVENI POVJESNIČAR
FRANJO EMANUEL HOŠKO OFM**
(25. ožujka 1940. – 1. siječnja 2019.)

Marko MEDVED

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Teologija u Rijeci – Područni studij
Omladinska 14, 51 000 Rijeka
marko.medved.rijeka@gmail.com

Franjevac Franjo Emanuel Hoško – crkveni povjesničar i redoviti profesor u miru, bio je dugogodišnji predavač Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (Teologiji u Rijeci) i Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci – preminuo je 1. siječnja 2019. u Rijeci u 79. godini života.

Rođen je 25. ožujka 1940. u Pakračkom Antunovcu, a nakon osnovne škole u rodnom mjestu srednjoškolsku izobrazbu stekao je u Zagrebu. Filozofsko-teološki studij završio je na Katoličkome bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, gdje je doktorirao 1968. disertacijom naslovljenom »Škole Hrvatske franjevačke provincije sv. Ladislava (1613. – 1783.)«. Na istom je Fakultetu habilitirao 1976. radom »Dvije osječke visoke škole u 18. stoljeću«.

Započeo je predavati u Rijeci 1967. godine kao predavač opće i hrvatske crkvene povijesti na Visokoj bogoslovnoj školi u Rijeci (današnjoj Teologiji u Rijeci). Predavao je također u Zagrebu na Poslijediplomskom studiju crkvene povijesti Katoličkoga bogoslovnog fakulteta te na više instituta toga Fakulteta.

Njegova redovnička pripadnost Hrvatskoj franjevačkoj provinciji sv. Ćirila i Metoda u mnogočemu je obilježila historiografski interes toga plodnog crkvenog povjesničara. Objavio je velik broj znanstvenih radova. Katalog Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pripisuje mu čak 205 kataloških jedinica. Ključni elementi njegova opusa jesu: povijest franjevaštva, što čini primarni interes tog redovnika nasljedovatelja svetog Franje, zatim crkveno (visoko)škولstvo te Slavonija i Trsat.

Franjo Emanuel Hoško je povjesničar koji svoja istraživanja gradi na arhivskim vrelima koja je godinama sabirao u arhivskim zbirka u domovini i izvan nje, osobito u Budimpešti, Rimu i Beču. Višegodišnji boravak na visokim službama u središnjim strukturama franjevačkog reda u Rimu (1991. – 1997.) iskoristio je i za arhivska istraživanja. Naravno, rabi i literaturu, osobito austrijsku, talijansku i slovensku, te tako historiografska pitanja sagledava sa širokog vidokruga i uspješno ih obrazlaže u kontekstu europskoga društvenog, crkveno-teološkog i kulturnog zbivanja, otkrivajući utjecaje što redovito izmiču onim povjesničarima koji razlažu samo ono što im pružaju lokalna povijesna vrela.

Prigodom stote obljetnice osnutka Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda objavio je trilogiju o povijesti franjevaštva u kontinentalnoj Hrvatskoj, osobito njihovim pastoralnim i visokoškolskim zadaćama: *Franjevci u kontinentalnoj Hrvatskoj kroz stoljeća* (2000.); *Franjevci i poslanje Crkve u kontinentalnoj Hrvatskoj* (2001.); *Franjevačke visoke škole u kontinentalnoj Hrvatskoj* (2002.). Povijest franjevačkog visokog školstva za Hoška je pretpostavka za bolje razumijevanje rada nastavnika tih škola i na polju jezikoslovlja, gramatike i književnosti, drugim riječima kulture.

Nema sumnje da je razdoblje kojem je najčešće navraćao bilo XVII. i XVIII. stoljeće. Za to razdoblje koristi se terminom *barok* i predlaže da se taj pojam u nas počne rabiti ne samo u povijesti umjetnosti nego u najširem njegovu opsegu. Ne samo da je cijeli svoj život djelovao u visokome školstvu nego je i objekt svojega znanstvenog rada usmjerio prema povijesti crkvenog školstva u nas, što je zamjetno već od same doktorske teze. Pisao je i o pavlinskim školama, srednjoj te filozofskoj i teološkoj, naznačujući da je u Hrvatskoj riječ o dvjema katoličkim filozofijama i teologijama. To su skotizam i tomizam, koje autor sagledava kao jamstvo pluralnosti s obzirom da potiču raznolikost u pobožnosti hrvatskog katolika. Hoško je zaokupljen proučavanjem djelovanja zaslužnih franjevaca svoje provincije iz XVIII. i XIX. stoljeća, o kojima izdaje opsežna djela: *Marijan Jaić – obnovitelj među preporoditeljima* (1996.); *Euzebije Fermendžin, crkveni upravnik i povjesnik* (1997.); *Josip Pavišević, sojedok jezefinizma u Slavoniji i Podunavlju* (2003.); *Grga Čevapović, osporavatelj ranog liberalizma* (2011.).

Mjesto rođenja vjerojatno je odredilo interes prema povijesti Slavonije, odnosno prisutnost i djelovanje franjevaca na tome području. Godine 2011. Hoško izdaje djelo *Slavonska franjevačka ishodišta i Slavonska franjevačka učilišta*. Autor u franjevačkim učilištima prepoznaje mjesta u kojima su franjevački nastavnici ispunjavali zadaću ne samo crkveno-učiteljskog djelovanja nego i širega prosvjetno-kulturnog u duhu Katoličke obnove. On je prvi koji je pribi-

lježio i bibliografski opisao njihove školske priručnike. Razlikuje dva kulturna kruga: osječki, kojemu su bili upućena učilišta po slavonskim i srijemskim samostanima, te budimski, prema kojem su bili usmjereni oni u Baranji i Bačkoj. Hoško je povjesničar Crkve i kulture, što određuje njegov pristup istraživanju.

U crkvenoj historiografiji u nas Hoškov rad označava početak pastoralne crkvene povijesti. Naime hrvatskoj crkvenoj historiografiji manjkala je povijest pastoralnog i katehetskog djelovanja Crkve. Pisalo se o povijesti struktura i hijerarhije, dijelom povijesti odnosa Crkve i kulture, no tek Hoškova djela *Negdašnji hrvatski katekizmi* (1985.) i *Franjevci i poslanje Crkve u kontinentalnoj Hrvatskoj* (2001.) označuju početak takve pastoralne povijesti Crkve u nas.

O jozefinizmu, pojavi koja je presudno utjecala na život Crkve u Hrvata u XVIII. i XIX. stoljeću, Hoško piše na, za hrvatske prilike, inovativan način, dajući time vrijedan doprinos novim shvaćanjima unutar hrvatske crkvene historiografije. Hoško je jedan od rijetkih hrvatskih povjesničara, a sigurno jedini među hrvatskim crkvenim povjesničarima, koji na tragu istraživanja tzv. bečke povijesne škole u jozefinizmu vidi dvije na prvi pogled suprotne tendencije – obnovno katoličanstvo i cezaropapizam. U tome kontekstu vrlo je zapaženo njegovo djelo *Biskup Vrhovac između baroka i liberalizma* (2007).

Provevši veći dio života u okviru trsatskog franjevačkog svetišta, Hoško je istraživao i objavljivao radove zbog kojih ga je opravdano nazivati povjesničarom Trsata i zapadne Hrvatske. Ukazujući na veze Trsata i Loreta glede predaja o nastanku marijanskog svetišta u XIII. stoljeću – koje su se razvijale najprije samostalno, a od XVI. stoljeća zajednički – Hoško na povlašteno mjesto stavlja isusovca Bartola Kašića i najznačajnijeg povjesničara trsatskog svetišta Franju Glavinića. Hoško ukazuje na to da je djelovanje trsatskih franjevacu u prošlosti od prvorazredne važnosti za nacionalnu, kako crkvenu tako i svjetovnu povijest, književnost, obrazovanje, kulturu i umjetnost. Pišući o filozofskim i teološkim učilištima na Trsatu, na vidjelo iznosi prilično nepoznato djelovanje (visoko)školskih fratarskih ustanova na prostoru Trsata, koje su s prekidima djelovale od XVII. pa sve do XX. stoljeća, što u hrvatskoj znanstvenoj javnosti prije njega nije bilo prepoznato.

Hoško je svoj doprinos dao i leksikografiji jer je kao urednik započeo, a 2010. godine s još dvojicom suradnika dovršio, voluminozan *Hrvatski franjevački biografski leksikon*. Još od 1979. godine bio je članom uredništva *Hrvatskoga biografskog leksikona* za područje »religija, Crkva«.

Bio je predsjednikom ili članom uredničkih odbora znanstvenih skupova o Franji Glaviniću, Grgi Čevapoviću, Marijanu Lanosoviću, Marijanu Jaiću, Luki Ibrišimoviću, Euzebiju Fermandžinu, Josipu Paviševiću i Ivanu Velika-

noviću, mahom u organizaciji HAZU-a, a s tih su skupova izdani i zbornici radova.

S dvama prekidima Hoškovo djelovanje na Teologiji u Rijeci, visokoškolskoj ustanovi Riječke metropolije, doseže četvrt stoljeća. Valja ovdje spomenuti i to da je priredio niz skripata za studente iz opće povijesti Crkve, dijelom iz povijesti Crkve u Hrvata i iz kršćanske arheologije te nacionalne povijesti hrvatskoga ranog srednjeg vijeka. Više godina uređivao je *Riječki teološki časopis* i vodio *Kulturne tribine* Teologije u Rijeci. Na kraju akademskih karijera nekima od svojih kolega na riječkome crkvenom visokoškolskom učilištu uredio je zbornike radova u njihovu čast. Učinio je to za čak trojicu: biskupa Milu Bogovića (*Prošlost obvezuje*), Marijana Jurčevića (*O čovjeku i Bogu*) i Milana Šimunovića (*Djelatna Crkva*). Prigodom 65. godišnjice života Franje Emanuela Hoška, Teologija u Rijeci izdala je zbornik radova *Tkivo kulture*, koji je uredila s. Nela Veronika Gašpar. Na prijedlog Teologije u Rijeci i nekoliko pojedinaca Grad Rijeka dodijelio mu je 2012. nagradu za životno djelo »za znanstveni rad, izniman doprinos promicanju trsatske sakralne baštine te osobno svjedočanstvo kulturi dijaloga«.

Uistinu, Hoška je odlikovao duh suradnje i interdisciplinarnosti. Niz godina predavao je nacionalnu povijest hrvatskoga ranog srednjeg vijeka na Odsjeku za povijest Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Nakon osnutka tog odsjeka 1998. godine, pokrenutog uvelike zaslugom akademika Petra Strčića, Hoško je svojim predavanjima dao doprinos u njegovu stasanju, zajedno s crkvenim povjesničarima akademikom Franjom Šanjekom i Milom Bogovićem. S Odsjekom za kroatistiku i s Odsjekom za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci surađivao je na projektima i simpozijima. Bio je i izvrstan poznavatelj umjetnosti, koja je, uz teologiju i crkvenu povijest, bila njegova treća vokacija. Sustavno je poticao istraživanja i okupljao interdisciplinarne timove znanstvenika s težnjom za punom valorizacijom franjevačke umjetničke baštine na Trsatu i trsatskom svetištu.

Značajka obilata Hoškova rada je sustavnost i istinoljubivost. Svojim je opusom i cjelokupnim radom Franjo Emanuel Hoško obavio golem posao oko proučavanja franjevačke, crkvene i narodne prošlosti. Velika pažnja i odaziv građana i vjernika prigodom njegove smrti ukazuju na zahvalnost koju prema njemu gaje brojni pojedinci u Crkvi, akademskim i znanstvenim krugovima, kao i cjelokupnom društvu.